

รูปแบบการใช้หลักจริต 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของ ผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม The Model of Carita Application to the Mediation of Mediators in the Court of Justice

พีรภาส วิบูลย์วัฒนกิจ¹, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์

Pirapart Wiboonwatthanakit, Phramaha Hansa Dhammahaso and

Khanthong Wattanapradith

สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Peace Studies Program, Graduate School, Mahachulalongkornvidyalaya University,

Wang-noi, Phra Nakorn Si Ayuttha 13170, Thailand

¹Corresponding Author. E-mail : zongzeng.pw@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดคุณลักษณะของคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรม (2) เพื่อศึกษาหลักจริต 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการใช้หลักจริต 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม การดำเนินการวิจัย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Qualitative Field Research) โดยศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งหมด 7 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

1) คุณลักษณะของคู่พิพาท คือ ลักษณะภายในเฉพาะตนของบุคคลอันเกิดจากการหล่อหลอมทางสังคมส่งผลต่อทัศนคติ ความเชื่อ และการแสดงออกทางพฤติกรรมภายนอกที่สังเกตได้ ได้แก่ การแต่งกาย การพูดคุย สีหน้า ท่าทาง อากัปกิริยา การเข้าใจถึงคุณลักษณะของคู่พิพาทเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำมาวิเคราะห์การเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรม 2) หลักจริต 6 เป็นเครื่องมือหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาในการจำแนกแยกแยะบุคลิกลักษณะของบุคคลที่แตกต่างกันตามจริตทั้ง 6 ได้แก่ รากจริต โทสจริต โมหจริต สัทธาจริต พุทธจริต และวิตักกจริต ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากกายภาพภายนอก ได้แก่ การใช้สายตา รูปท่วงท่า การเดิน การแต่งกาย ลักษณะการบริโภค การเคลื่อนไหวในขณะทำงาน ลักษณะการนอน และวิเคราะห์จากลักษณะของจิตที่ปรุงแต่ง 3) รูปแบบของการไกล่เกลี่ยโดยหลักของจริต 6 เรียกเป็น

โมเดลว่า “จริต” คือ การเจาะเข้าไปในใจถึงรายละเอียดนิสัยในตัวตนของบุคคลนั้น ซึ่งประกอบด้วย “จ” คือ เจาะใจ “อิ” คือ นิสัย “ร” คือ รายละเอียด และ “ต” คือ ตัวตน โดยเกณฑ์ชีวิตจริตเป็นเครื่องมือในการสังเกตทั้งทางกาย และวาจา ที่แสดงออกซึ่งความเป็นลักษณะแห่งตัวตนที่เด่นชัดออกมาในขณะนั้น และการฟังที่ดี คือ การฟังอย่างเข้าใจเจตนาและความหมายที่คู่พิพาทจะสื่อออกมา การไต่ถามโดยใช้โมเดล “จริต” เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ประนีประนอมเข้าใจคู่พิพาท การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคู่พิพาท และผู้ประนีประนอม อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: จริต 6; การไกล่เกลี่ย; ผู้ประนีประนอม

Abstract

This article, a qualitative-field research done by the tools of documentary study and an in-depth interview 7 interviewees altogether as key informants, is of 3 objectives: (1) to study the conceptual idea of litigant's characteristic in mediation of the Court of Justice, (2) to study the Six Carita in Theravada Buddhist Scripture, and (3) to present the model of Carita application to mediators' mediation in the Court of Justice.

From the research, it is found the followings:

1) Litigant's characteristic is the specific inner-nature of each person got from the society leading to attitude, belief and the expression of outer behavior that could be noticed, i.e. dressing, conversation, style and manner; the understanding of litigant's characteristic is a tool that can be used to analyze the mediation of the Court of Justice. 2) The Six Carita or the six types of characteristic behavior is a tool in Buddhism in classifying each person's personality which is different according to one's intrinsic nature, i.e. Raga Carita (lustful) , Dosa Carita (hating) , Moha Carita (deluded) , Saddha Carita (faithful) , Bodhi Carita (intelligent) and Vitakka Carita (speculative) , all of which can be noticed from outer physical; for example, seeing by the eyes to form, walking manner, styles of dressing, eating, moving while working, sleeping, and analyzed from the characteristic of imaginative mind. 3) The model of mediating according to the Six Carita is called "Carita" that is the piercing into the mind to the details of that person's habitude; the model comprises of Thai alphabets and a vowel: 'Jor' is Jawjai (reaching to the mind) ; 'li' is habit; 'Ror' is details; and 'Tor' is body or identity; the indicator of Carita is the tool in observing both body and speech those are the expression of one's obvious characteristic or personality at that moment; and the good listening is the listening with the understanding of the intention and the meaning that the litigant is about to communicate. The mediation with the Model of 'Carita' is a tool to help mediator to understand the litigant; the building of good relationship between the litigant and mediator is the basic key to make mediation successful.

Keywords: The Six Carita; Mediation; Mediators

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนคดีที่มีการนำขึ้นสู่การพิจารณาในศาลยุติธรรมประมาณหนึ่งล้านสามแสนคดีต่อปีจากทั่วประเทศ (Court of Justice, 2015) ซึ่งถือได้ว่ามีปริมาณคดีมากเมื่อเทียบกับจำนวนศาลและจำนวนผู้พิพากษาศาล ในแต่ละปีก็มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น การระงับข้อพิพาทในคดีที่พิจารณาโดยศาลต้องใช้ระยะเวลา และมีค่าใช้จ่ายต่างๆ ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งนำมาสู่ความล่าช้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทางกฎหมายได้เปรียบเทียบไว้ว่า “ความล่าช้า คือ ความยุติธรรม” (Justice delayed is justice denied) (William E. Gladstone, 1977) การที่จำนวนคดีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนั้น เกิดขึ้นมาจากความขัดแย้งหลายสาเหตุ ทั้งความต้องการด้านผลประโยชน์ ด้านการอยู่รอด และความต้องการเชิงอัตลักษณ์ (Bernard Mayer, 2553) ประกอบกับการใช้สิทธิของตนในปัจจุบันมักเป็นการใช้สิทธิเกินส่วนของตนเองและกระทบสิทธิของผู้อื่น อีกทั้งปัญหาความเลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องในสังคม

จึงมีการพัฒนาแนวคิด หลักการและกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกเพื่อตอบสนองความต้องการของคู่กรณี เพื่อสร้างความสมดุลให้กับความสัมพันธ์ของรัฐกับประชาชน เช่น ลดระยะเวลา ลดค่าใช้จ่าย ลดปริมาณคดี และอื่นๆ จนนำมาสู่กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกของกระบวนการยุติธรรมนอกจากการพิจารณาคดีในศาล เช่น การเจรจา (Negotiation) การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) การไต่สวน (Inquiry) การสร้างความสมานฉันท์โดยการไกล่เกลี่ย (Reconciliation) (Phramaha Hansa Dhammhaso, 2011) ซึ่งประเทศไทยก็ได้นำแนวคิดเรื่องการไกล่เกลี่ยมาใช้ในการแก้ปัญหาการระงับข้อพิพาทด้วยเช่นกัน แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) ในประเทศไทย ริเริ่มขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการเงิน พ.ศ. 2544 (Pichad Kongsila & Vittaya Bhosri, 2005) ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือกที่ศาลยุติธรรมเล็งเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญในฐานะเครื่องมือที่เสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินคดีทางศาลอำนวยความสะดวกแก่คู่ขัดแย้ง และเป็นการระงับข้อพิพาทด้วยความสมัครใจของตัวคู่ขัดแย้ง ร่วมมือกันตกลงผลแห่งคดีอันอาจเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ได้ทั้งความสะดวก รวดเร็ว ประหยัด โดยมีคนกลางเข้ามามีส่วนร่วมในการประนีประนอมข้อพิพาท อีกทั้งยังเป็นการลดภาระหน้าที่ของศาลยุติธรรม ทำให้ดำเนินคดีเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ คนกลางที่เข้ามามีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เรียกว่า “ผู้ประนีประนอม” (Alternative Dispute Resolution Office, 2012) ซึ่งในปัจจุบันผู้ประนีประนอมได้มีการจัดการอบรมโดยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยมีประสิทธิภาพ และเป็นการลดข้อพิพาท ลดคดีที่ถูกลำขึ้นสู่ศาล แต่ก็มีอุปสรรค เพราะการไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอมในชั้นศาลยุติธรรมนั้น ต้องเกิดขึ้นโดยความยินยอมของคู่กรณี จึงมีจำนวนคดีที่จะเข้าสู่การไกล่เกลี่ยน้อย ประกอบกับต้องใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์เฉพาะตัว เพื่อให้บรรลุผลของการไกล่เกลี่ย อย่างไรก็ตามหลักการหรือแนวคิดของการประนีประนอม มักจะมุ่งเน้นที่จะยุติปัญหาความขัดแย้งด้วยการเปลี่ยนภาวะที่มีแต่คนต้องการชนะ โดยการสร้างจุดตระหนักร่วมกันและหาหนทางที่น่าจะก่อให้เกิด

ประโยชน์มากกว่า การชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างสองฝ่ายก็จะยอมที่เข้ามายุติปัญหา (Leonard J. Marcus & Group, 2010) ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดและหลักการดังกล่าวเป็นเพียงแต่บอกเป้าหมาย และสร้างเครื่องมือในการระงับข้อพิพาท เพียงเท่านั้น แต่ไม่ได้มุ่งเน้นการพิจารณาตัวคู่กรณีเบื้องต้นเพื่อหาแนวทางการพูดคุยอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น มีสาเหตุเกิดขึ้นจากจิตใจเป็นสำคัญ ทั้งความยึดมั่นถือมั่นในตนเอง อารมณ์ความรู้สึกร่วม ความกลัวของมนุษย์ การเข้าถึงจิตใจหรือจุดประสงค์ที่แท้จริงจึงเป็นเรื่องยาก หรือเข้าถึงความไว้วางใจระหว่างคู่พิพาทกับผู้ประนีประนอม เพราะฉะนั้นผู้ประนีประนอมจึงต้องมีลักษณะที่ถูกต้องเหมาะสม ดังการศึกษาของพระอดิศักดิ์ วชิรปญโญ (Phra Adisak Vachirapunyo, 2557) ได้ศึกษาถึงคุณสมบัติผู้ประนีประนอมเชิงพุทธบูรณาการ ที่อธิบายคุณสมบัติทั้งทางกายภาพ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ท่านเห็นว่าการก้าวข้ามผ่านเรื่องของจิตใจได้นั้น จำเป็นต้องมีวิธีการที่เหมาะสม การนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ว่าด้วย “จริต” มาพิจารณา ซึ่งเป็นพื้นฐานจิตใจของมนุษย์ที่สะท้อนออกมาเป็นพฤติกรรม สามารถช่วยให้ผู้ประนีประนอมมีความเข้าใจคู่พิพาทและสามารถหาวิธีการประนีประนอมที่เหมาะสมกับจริตของคู่พิพาท

การระงับความขัดแย้งนั้นพระพุทธเจ้ายังทรงต้องพิเคราะห์ถึงจิตในขณะนั้นๆ ของแต่ละบุคคล เพื่อค้นหาวิธีในการสร้างสัมมาทิฐิ (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) เนื่องจากหากมุ่งแต่จะพูดคุยโดยไม่ให้ความสนใจจิตของคู่กรณี นอกจากจะไม่ได้ผลสำเร็จแล้วอาจจะสร้างความขัดแย้งที่เพิ่มมากขึ้นก็เป็นได้ เพราะฉะนั้นการจะระงับความขัดแย้งได้นั้น หลักจริต 6 มีความสำคัญเป็นที่จะต้องนำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานแห่งจิตของผู้นั้นในขณะนั้น

ตัวอย่างการระงับความขัดแย้งของพระพุทธเจ้า 1) พระนันทะ ที่ทรงทราบถึงความหลงใหลในราคะ ความสวยงามในรูป ขาดแรงจูงใจในการประพฤติ ปฏิบัติตนในธรรม พระพุทธองค์จึงทรงวางกุศโลบายเพื่อให้พระนันทะมีกำลังใจโดยใช้นางอัปสรเป็นสิ่งที่ปรารถนา จึงถูกนิทา จนละอายแก่ใจ นำมาสู่การมุ่งปฏิบัติตน เสมือนการสอนตามความต้องการของผู้เรียนแล้วก็จะได้ผลกระทบจากสิ่งที่ต้องการและนำมาปรับปรุงตัว (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) 2) นางปฏาจารา ผู้ซึ่งสูญเสียสามี บุตรทั้งสอง บิดา มารดา พี่ชาย ในเวลาใกล้เคียงกัน จนมีอาการเสียสติ ไม่นุ่งห่มผ้า เปลือยกาย พระพุทธองค์พิจารณาแล้วจึงทรงกล่าวแสดงความนอบน้อมต่อหญิงผู้เสียสติอันเป็นการสร้างความเชื่อถือนและเลื่อมใสต่อพระองค์ นำมาสู่การเชื่อฟังจนบรรลุธรรมตามลำดับขั้น (Mahamakut Buddhist University, 1991)

ดังนั้นการเข้าใจถึงจิตของบุคคลมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อสามารถที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ด้วยวิธีการพูดคุย การสนับสนุนแนวความคิดที่ยุติธรรม ให้ข้อคิด ปรับเปลี่ยนมุมมอง และวิธีอื่นๆ ซึ่งถ้าไม่เข้าใจจิตของบุคคลการไกล่เกลี่ยที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมนอกจากจะไม่ประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาแล้วยังอาจจะเป็นการสร้างขัดแย้งที่ยังลึกซึ้งไปอีก

แนวคิดการระงับข้อพิพาท ที่ผ่านการนำการศึกษาจิตของคู่กรณีตามหลักจรีต 6 ของพระพุทธศาสนาเถรวาท นี้เข้ามาเพิ่มเติมขึ้น เพื่อการศึกษาข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอม นำไปสู่การพัฒนาและลดความขัดแย้งหรือลดความทุกข์ การระงับปัญหาความขัดแย้งโดยเร็ว ถือได้ว่าเป็นการคืนความสุขสู่คู่พิพาทและบุคคลแวดล้อม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหลักจรีต 6 เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยของผู้ประนีประนอม เพราะการพัฒนาศักยภาพของผู้ประนีประนอมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อนำไปสู่การหาจุดร่วม ซึ่งเป็นคำตอบของแต่ละปัญหา หากกล่าวถึงการพูดคุยเพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง โดยพิจารณาทั้งทางวาจา อากัปกิริยา พฤติกรรมอื่นๆ ประกอบกัน

ทั้งนี้ ผลที่จะได้รับจากการทำวิจัยนั้น คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องจรีต 6 ของผู้ประนีประนอม เพื่อสามารถประยุกต์ใช้หลักจรีต 6 กับการเข้าถึงสถานการณ์ในสภาวะของจรีต โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการทำปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีทุกฝ่าย ซึ่งถือเสมือนเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ร่วม โดยผลงานแนวคิดเชิงพุทธเข้ามาแก้ไขปัญหาคัดแย้ง

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า บุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากงานวิจัยนี้ นอกจากผู้ประนีประนอม คู่พิพาทที่จะได้รับหรือขจัดปัญหาความขัดแย้งลงแล้ว แต่ยังหมายรวมถึง สังคมที่จะได้รับความสงบสุข กระบวนการยุติธรรมก็จะมีคดีค้างพิจารณาน้อยลง พิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็วและสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งหากผู้ประนีประนอมสามารถประยุกต์ใช้หลักจรีต 6 ได้แล้วนั้น ไม่จำเป็นต้องมาใช้ในการศาลเพียงเท่านั้น สามารถใช้ความรู้ความเข้าใจระงับผลของความขัดแย้งได้ตั้งแต่เริ่มต้น หากสามารถประยุกต์ใช้หลักดังกล่าวประกอบกับหลักการและเครื่องมือในขณะความขัดแย้งที่เริ่มต้น ก็จะระงับความขัดแย้งลงได้เร็วขึ้น มิฉะนั้นหากปล่อยให้ความขัดแย้งถึงจุดรุนแรงแล้ว การแก้ไขอาจจะสายเกินไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดคุณลักษณะของคู่พิพาท ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรม
2. เพื่อศึกษาหลักจรีต 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการใช้หลักจรีต 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักจรีต 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประนีประนอมของศาลยุติธรรม” ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบภาคสนาม โดยศึกษาผ่านพระไตรปิฎก (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คัมภีร์วิสุทธิมรรค โดยพระพุทธโฆสเถระ ราชนา (เรียบเรียงและแปลโดย สมเด็จพระพุทธปาณสี (อ.อ. อาสภมหาเถร)) หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการสัมภาษณ์ผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 รวบรวมเนื้อหาทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาบุคลิก ลักษณะของคู่พิพาท ตามแนวคิดด้านจิตวิทยา และศึกษาหลักจรรยา 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ตั้งแต่พระไตรปิฎก อรรถกถาฎีกา และแนวคำสอนของปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสาร

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงเอกสารเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประณีประนอมในศาลยุติธรรม โดยร่างแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้องเชิงเนื้อหา เพื่อให้มั่นใจว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นสามารถใช้ในการสัมภาษณ์ตามข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่ถูกต้องและวัดผลการวิจัยได้จริง

ขั้นที่ 3 ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เป็นการใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกมีลักษณะเป็น Information rich Case คือ มีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มาก และสามารถสะท้อนความจริงได้ดีที่สุด ซึ่งจะมีความหมายต่อจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาเพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มผู้ประณีประนอม ผู้ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่าสิบปี กลุ่มนักวิชาการ โกล่เกลี่ยที่มีชื่อเสียง กลุ่มนักวิชาด้านศาสนา กลุ่มผู้พิพากษาที่มีประสบการณ์การทำงานด้านการไกล่เกลี่ย รวมจำนวนผู้สัมภาษณ์ 7 ท่าน

ขั้นที่ 4 ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนำมาวิเคราะห์ จัดกลุ่ม ให้ความหมายและสรุปเป็นบทเรียนที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบกับข้อมูลเชิงเอกสารที่วิเคราะห์ไว้เกี่ยวกับหลักจรรยา 6 การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวอิงหลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ทำการวิเคราะห์หาข้อสรุปหรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากลักษณะหรือบริบทโดยทั่วไปไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้นๆ ในเชิงพรรณนาอย่างมีระบบระเบียบถูกต้องตรงประเด็นและความน่าเชื่อถือของข้อมูล สร้างรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการใช้หลักจรรยา 6 สำหรับการไกล่เกลี่ยของผู้ประณีประนอม

ขั้นที่ 5 สรุปผลการวิจัย ในเชิงพรรณนาโวหารโดยนำเสนอการประยุกต์หลักจรรยา 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประณีประนอมในศาลยุติธรรม

ผลการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการใช้หลักจรรยา 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประณีประนอมประจำศาลยุติธรรม ผู้วิจัยประสงค์จะศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีความขัดแย้งกัน ศึกษากระบวนการไกล่เกลี่ย และหลักจรรยา 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ว่ามีลักษณะอย่างไรและสอดคล้องกันเพียงใด เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการใช้หลักจรรยา 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประณีประนอมศาลยุติธรรม จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 เพื่อศึกษาลักษณะของคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรม

เริ่มต้นจากการเข้าใจถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยที่มี บุคคลที่สามเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยและสนับสนุนในการหาทางออกของความขัดแย้งด้วยความสมัครใจของคู่พิพาท และคู่พิพาทเป็นผู้เลือกทางออกของปัญหาเอง จากทฤษฎีของ John Mcconell และ Christopher Moore พื้นฐานของความขัดแย้งที่ทั้ง 5 ประเด็น (Phramaha Hansa Dhammahaso, 2011) คือความขัดแย้งด้านข้อมูล ผลประโยชน์ โครงสร้าง ความสัมพันธ์ และค่านิยม ประกอบกับตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนย่อมมีความแตกต่างกันในลักษณะนิสัย อันบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล การศึกษาลักษณะของบุคคลในขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยในศาลยุติธรรมนั้นมีข้อจำกัดตามระเบียบของศาลยุติธรรมและกฎหมาย วิธีหลักของการศึกษาบุคคล คือการศึกษาผ่านทางวจนภาษา และอวจนภาษา คือ การพูดและกริยาท่าทางต่างๆ (กายและวาจา) ฉะนั้นปัจจัยที่สำคัญที่จะศึกษาลักษณะดังกล่าว คือการฟังและการสังเกตภาษาท่าทาง เพื่อทำความเข้าใจเจตนาหรือความต้องการของคู่พิพาท

การสังเกตการณ์สื่อสารภาษาท่าทาง 10 ประการ (Joe Narrvaro, 2014) 1) การเป็นนักสังเกตสิ่งรอบตัว 2) การสังเกตบริบทแวดล้อม 3) การถอดรหัสภาษากายสากล 4) การถอดรหัสภาษากายเฉพาะบุคคล 5) สังเกตพฤติกรรมพื้นฐาน 6) สังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นและต่อเนื่อง 7) มองหาความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม 8) การตรวจจับสัญญาณที่ร่างกายส่งออกมา 9) แยกแยะความแตกต่างของความอึดอัดกับพึงพอใจ และ 10) ทำทุกขั้นตอนอย่างแนบเนียน ประกอบกันกับการฟังอย่างเข้าใจ 5 ขั้นตอน (Rick Brinkman & Rick Kirchner, 2009) ดังนี้ 1) การสร้างความกลมกลืน (Blending) 2) การย้อนกลับคำพูดของอีกฝ่าย (Backtracking) 3) การสร้างความกระจ่าง (Clarifying) 4) การสรุปผลที่ได้จากการพูด (Summerize) และ 5) การยืนยัน (Confirm) จากวิธีการดังกล่าวเป็นกระบวนการศึกษาลักษณะคู่พิพาทในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรม

ประเด็นที่ 2 เพื่อศึกษาหลักจริต 6 ในคัมภีร์พระพุทธานุศาสนานเถรวาท

หลักจริต 6 ในคัมภีร์พระพุทธานุศาสนานเถรวาท ปรากฏในพระไตรปิฎก (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) ได้แก่ รากจริต โทสจริต โมหจริต สัทธาจริต พุทธิจริต วิตกกจริต ซึ่งมีความหมายดังนี้ 1) บุคคลรากจริต คือ บุคคลที่ติดใจใคร่อยากและพอใจในทางด้านของกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ 2) บุคคลโทสจริต คือ บุคคลที่เน้นหนักไปทางความโกรธง่าย ประพฤติตามอาวความโกรธ 3) บุคคลโมหจริต คือ บุคคลที่เน้นหนักไปในทางความหลงในความสิ่งที่ตนไม่รู้ หรือหลงกับสิ่งต่างๆที่ตนคิดว่าเป็นอย่างนั้น 4) บุคคลสัทธาจริต (ศรัทธาจริต) คือ บุคคลที่มีความยึดมั่นแน่วแน่กล้าในบุคคลหลักการ หรือความเชื่อ 5) บุคคลพุทธิจริต (ญาณจริต) คือ บุคคลเน้นหนักในการใช้ปัญญา ใช้เหตุผลในการไตร่ตรอง ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่สบาย เข้าใจความจริงของธรรมชาติ 6) บุคคลวิตกกจริต (วิตกกจริต) คือ บุคคลที่มักคิดในเรื่องของกามคุณ พยาบาท เบียดเบียน หรือวิตกในเรื่องของฉันทะ โทสะ โมหะ (Phraprom

Kunaporn, 2008) ซึ่งแต่ละจริตมีลักษณะที่ต่างกัน เช่นการมองดูรูป การเดิน การนั่งห่ม การเดิน การงาน กิเลส (Phra Ubpathitsadhara Rodjana, 2000)

เมื่อศึกษาความหมายและวิธีการแยกแยะพฤติกรรมของบุคคลออกเป็น จริตทั้ง 6 แล้วนั้น จึงนำมาสู่การชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมที่บ่งชี้ความเด่นชัดของจริตนั้นๆ จากการศึกษาของสุเมธ โสฬส (Sumeth Soros, 2011) ดังนี้ 1) รากจริต เช่น การแต่งกายภูมิฐาน สนใจในเพศตรงข้าม ให้ความสำคัญกับเครื่องประดับ 2) โทสจริต เช่นมีความอาฆาตแค้น เชื้อมั่นในตัวเองสูง มีระเบียบวินัย 3) โมหจริต เช่น พวกชอบลัษเลสสย ไม่มั่นคง และหลงในตัวเอง 4) สัทธาจริต เช่น เมื่อเชื่อสิ่งใดก็จะทุ่มเทอย่างเต็มที่ กำลังใจไม่มีเล่ห์เหลี่ยม 5) พุทธิจริต เช่น มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ ไม่ฟุ้งเฟ้อ 6) วิตกกจริต เช่น เป็นพวกคิดเยอะ ชอบการสนทนา มาตรฐานการทำงานขึ้นอยู่กับสภาพอารมณ์ เป็นต้น ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการแยกแยะประเภทของบุคคลนั้น สามารถจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ ซึ่งแต่ละหมวดหมู่ก็มีวิธีการที่เข้าหาแตกต่างกันออกไป

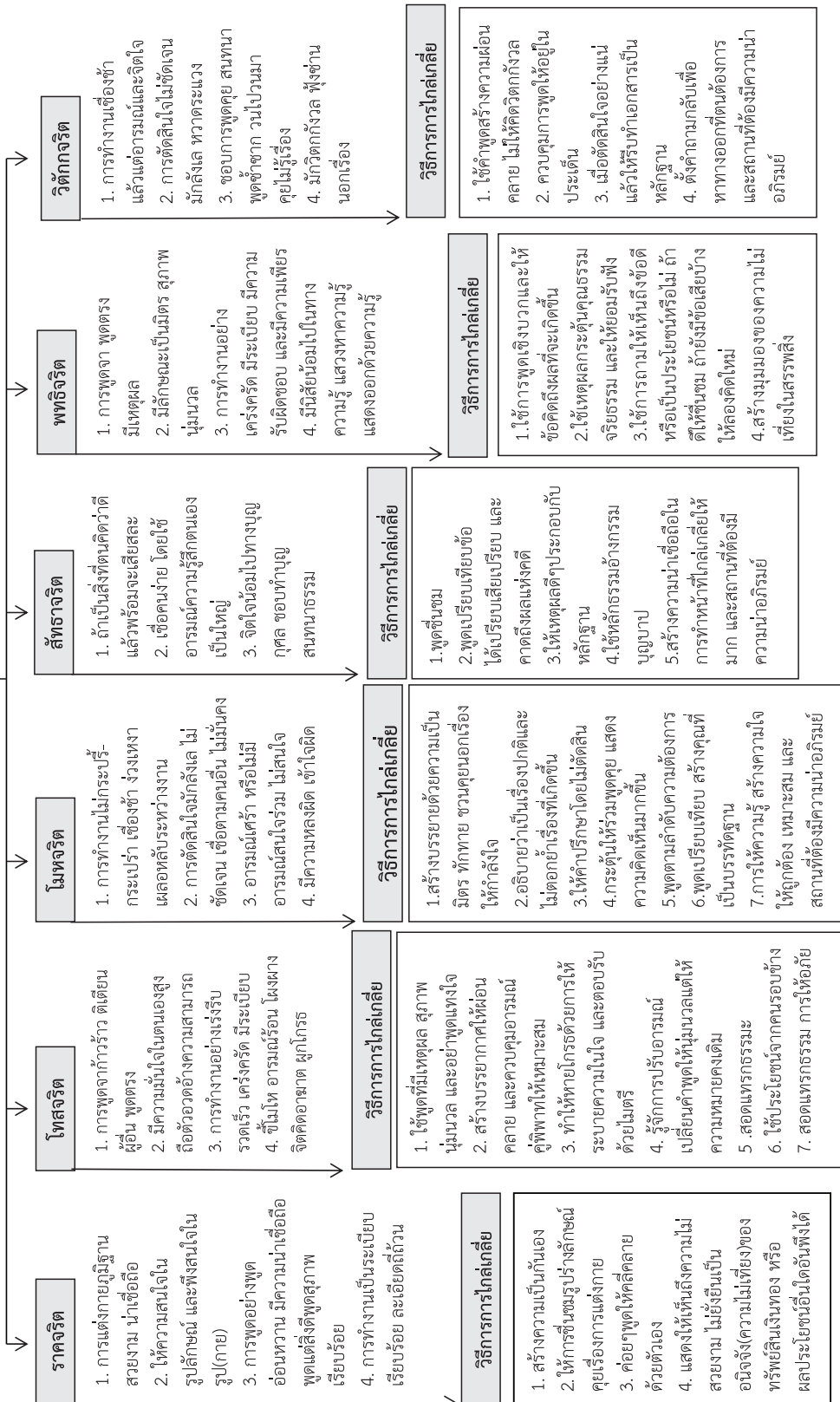
ประเด็นที่ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการใช้หลักจริต 6 เพื่อการใกล้ชิดของผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม

ผลการศึกษาวิจัย แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่มีลักษณะเกี่ยวพันกันระหว่างคำว่า “บุคลิกลักษณะ” กับ “จริต” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เนื่องจากทั้งสองคำนี้มีความหมายที่บ่งบอกไปถึงลักษณะเฉพาะของบุคคลคนหนึ่งซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏได้จากภายนอกและแสดงออกจากภายใน เช่น การแต่งกาย การพูดคุย สีหน้า ท่าทาง อากัปกิริยา ตลอดจนถึง ความคิด ทศนคติ การใช้ชีวิต ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ได้เรียนรู้แตกต่างกันด้วยเหตุและปัจจัยต่างๆ

ดังนั้นการนำหลักจริต 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มาประยุกต์ใช้กับการใกล้ชิดจึงมีประโยชน์และมีความสำคัญในการแยกแยะคนเพื่อค้นหารูปแบบหรือวิธีการใกล้ชิดให้ถูกต้องตามความเหมาะสม อันจะส่งผลต่อความพึงพอใจของคู่พิพาทและนำมาสู่โอกาสในความสำเร็จภายใต้ความยินยอมของคู่พิพาทเอง

ฉะนั้นการสร้างรูปแบบของการใกล้ชิดโดยหลักของจริต 6 สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ความเชื่อถือและความเคารพ ขึ้นระหว่างตัวผู้ใกล้ชิดกับตัวคู่พิพาทไม่ว่าผลของการใกล้ชิดจะออกมาเป็นเช่นไร โดยเริ่มต้นจากการเข้าใจถึงบุคลิก ลักษณะของบุคคลตามหลักจริต 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยสามารถสร้างคำจำกัดความของ จริต ได้ดังนี้ “จ” คือ เจาะใจ “อิ” คือ นิสัย “ร” คือ ร่ายละเอียด และ “ต” คือ ตัวตน มีความหมายโดยรวมว่า การเจาะเข้าไปในใจถึงรายละเอียดนิสัยในตัวตนของบุคคลนั้น ซึ่งสามารถอธิบายวิธีการและขั้นตอนของการใกล้ชิดข้อพิพาทของบุคคลแต่ละจริต และนำไปสู่รูปแบบที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการทั้งหมดได้ดังต่อไปนี้

วิธีการและขั้นตอนการใช้หลักจริต 6 เพื่อการไกล่เกลี่ย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบการใช้หลักจิต 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประนีประนอมประจำศาลยุติธรรม” นี้ ผู้วิจัยพบว่า หลักจิต 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีความสอดคล้องกับการเข้าถึงและจำแนกสถานะอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันออกไป เช่น พฤติกรรม ลักษณะนิสัย อันสามารถจำแนกออกได้ 6 ประเภท การไกล่เกลี่ยต่อบุคคลในจิตต่าง ๆ นั้นต้องมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล วิธีการที่ช่วยในการไกล่เกลี่ยบุคคลแต่ละจิต ตามหลักจิต 6 ก็มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสอดคล้องและสนับสนุนในการไกล่เกลี่ยอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้หลักจิต 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประนีประนอมประจำศาลยุติธรรม” นี้ ผู้วิจัยพบว่า เป็นรูปแบบที่ได้รับการศึกษาวิจัยจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทวิทยานิพนธ์ คุชฎินิพนธ์ หนังสือ เอกสารต่างๆ และการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แต่เนื่องจากการวิเคราะห์บุคลิกลักษณะของบุคคล มีความละเอียดและลึกซึ้งซึ่งยังมีอีกหลายแง่มุม ประกอบกับงานวิจัยนี้เป็นการเสนอรูปแบบของผู้วิจัย ยังไม่ได้รับการนำไปใช้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอประเด็นปัญหาเอาไว้เพื่อให้ผู้ใดศึกษาได้ทำการค้นคว้าวิจัยในโอกาสต่อไป ดังนี้

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรม บุคลิก ลักษณะของบุคคล กับศาสตร์อื่นและศาสนาอื่น

2.2 ควรศึกษาเรื่องการนำรูปแบบการใช้หลักจิต 6 เพื่อการไกล่เกลี่ยของผู้ประนีประนอมประจำศาลยุติธรรม

2.3 ควรศึกษาเรื่องหลักธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทอื่นๆที่เกี่ยวข้อง และสามารถประกอบการกับการไกล่เกลี่ยโดยใช้หลักจิต 6

References

- Alternative Dispute Resolution Office. (2012). *Code of Conduct for Ethical Compromise*. Thana Press Co., Ltd.
- Puangphet, B. (2012). *To know mind in one Minute with the way of Bhuddha*, Nontaburi: Think Beyond Book. Co..
- Prathengrattana, C. *Mediation and Conflict Resolution*. Justice Magazine. [online]. Source http://elib.coj.go.th/Article/courtP6_3_4.pdf
- Court of Justice. *The Annual report of statistical case in 2015*. [online]. Source http://www.coj.go.th/home/file/Annual_Tha_2558.pdf
- Bowling, D. & Hoffman, D. A. Tonteerawong, B. Translator (2010). *Mediators: How the Personal Qualities of the Mediator Impact the Process of Conflict Resolution*. Kopfi Publisher Co. Bangkok.
- Narvarro, J. (2012). *What Everybody is Saying*. V-learn Publisher. Bangkok.
- Galtung, J. (1975). Research. Education. Action:Essays in Peace Research 1. Christian Ejlers. Copenhagen.
- Marcus, L. J. & Group. Tonteerawong, B. Translator. (2010). *The Negotiation in the Dimensions of Prevention and Conflict Resolution in Team and Health Systems*. Kopfi Publisher Co. Bangkok.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Version of Tipitaka of Mahachulalongkornrajavidyalaya University*. Mahachulalongkornrajavidyalaya Press. Bangkok.
- Mahamakut Buddhist University. (1991). *Thai Version of Tipitaka of Mahamakut Buddhist University*.
- Kongsila, P. & Bhosri, V. (2004). *The role of the Dispute Settlement Office and the Development of Mediation in the Court of Justice*. Justice Magazine. 172-180.
- Phra Adisak Vachirapunyo (Pimnon). (2014). *The Qualifications of the Mediator in the Integrated Buddhist Perspective*. Master of Arts Thesis. Graduated School. Mahachulalongkornrajavidyalaya. Ayutthaya.
- Phra Brahma Gunabhorn. (2008). *Dictionary of Buddhism*. Education for Peace Phratham Pidok Foundation.

- Phra Sornsak Sungvaro (Sangthong). (2013). *The Analysis of the Six Carita with Practice in Buddhism*. Master of Arts Thesis. Graduated School. Mahachulalongkornrajavidyalaya. Ayutthaya.
- Phra Ubpathitsadhara Rodjana.Phrrarajwaramunee et. al. Translated. (2000). *Wimuttimuk*. Kleadthai Co., Ltd.
- Mack R. W. & Pease, J. (1973). *Sociology and Social Life*. D Van Nostrand Company. New York.
- Brinkman, R. & Kirschner, R. (2009). Tonteerawong, B. Translator. *Dealing with Difficult People*. Sarmcharoenpanich. Co. Bangkok.
- Hanpachonsuek, S. (2008). *The Associate Judge Experience in the Role of Family Mediator: In Case of the Changmai Juvenile Court*. Master of Arts Thesis. Graduated School: Chiangmai University. Chiangmai. Thailand.
- Soros, S. (2011). *The Study of the Proper Personal Characteristic Classification Tools for Practicing the Satipatthāna*. Doctor of Philosophy Thesis, Graduated School: Mahachula-longkornrajavidlayala. Ayutthaya.